

n Menschen-
t Zijn „offi-
n, en in het
id wordt be-
n ambtsweg,
n kan zien,
is het tijd
enschenzoon
er naar ge-
em gebleven.

thans verheerlijkt is, heeft ons in Zich begrepen, in een verborgen¹⁾ eenheid. En wie nu heden, in Christus zijnde, geloofd, en zich bekeert, en op Zijn God en Zaligmaker bouwt, in dien is heden de Vader wederom verheerlijkt. Want wij zijn in den Waarachtige in Zijn Zoon. (1 Joh. 5.)

K. S.

1) „Mystieke” unie. Mystiek als bijvoegelijk naamwoord is van mystiek als zelfstandig naamwoord scherp te onderscheiden!

KERKELUK LEVEN

Mededeeling.

Bijzondere omstandigheden dicongen mij, de copie voor dit nummer buitenshuis te schrijven. Vandaar, dat de stof, die ik verleden week aankondigde, voor een deel nog moet wachten op een volgend nummer: de beschouwen heb ik niet bij de hand.

K. S.

Trente en Sadoletus.

Dr A. de Bondt komt in „Credo” terug op enkele passages uit mijn artikelje van 14 dagen geleden. We antwoorden bij dezen.

1. Onze lezers herinneren zich, dat dr de Bondt een brief van Calvijn aan Sadoletus (roomsch) geschreven had, waarin Calvijn uitsprak, dat door Sadoletus (en consorten, voeg ik er aan toe, er stond „praesiditis”, meervoud) nog wel kerken van Christus werden overheerscht. Ik wees er op, dat dat heelmaal geen wonder was; we waren nog zes jaar vóórdat het concilie van Trente bijeenkwam, en een reformatie ging destijds niet een-twee-drie in haar werk. Nu vraagt tot mijn verbazing dr de Bondt of Calvijn inzake de betekenis van Trente wel net zoo dacht als Van Toorenbergen? Ik antwoord: gelukkig niet, daar is Calvijn veel te veel calvinist voor. Maar wat doet dat er toe? Ik wees op het meervoud: praesiditis. Jullie roomsche machthebbers, speelt nog veelszins den baas over Christus' kudden. Is dat soms niet zoo? Wil dr de Bondt eens de jaartallen nagaan van de hervorming? Schotland? Nederland? De uithoeken van Europa? 't Is niet de vraag, in hoeverre Calvijn op Trente wachten wil, als 't aan hem ligt. Want de kwestie is doo-eenvoudig deze, dat het niet aan Calvijn ligt. Hij moet de feiten nemen zoals ze zijn. En als dan hier de keizer, dáár een landgraaf, elders een keurvorst, een gemeenteraad, de stenden al maar door de beaaling tegenhouden, op een compromis aansturen, dan blijven de kerken van Christus nog lang „onder het juk”. In heel het stuk van dr de Bondt lees ik geen woord over de geografische moeilijkheden van de zestiende eeuw. Toch wees ik daarop.

2. Toch ligt in die geografische moeilijkheden voor wie even nadenkt, één der factoren, die het werk der reformatie van ons werelddeel deden loopen over enkele tientallen jaren. Andere factoren zijn natuurlijk: de overheid, de lage trap der volksoontwikkeling, de moeilijkheden om het volk te bereiken, etc. Dr de Bondt ontduikt de eigenlijke kwestie, 't Is niet de vraag, of er niet nog kerken onder het juk zijn, maar of volgens Calvijn, laat ons zeggen in Genève, een tweeta. gemeenten naast elkaar mogen bestaan, zóó, dat Calvijn zou beweren: de ééne ware kerk van Christus wordt door Calvijn gepraesideerd, de andere ware kerk van Christus door Sadoletus. Dat ware knap werk, als dat door dr de Bondt bewezen werd.

3. Ja maar, zegt dr de Bondt, als men op Trente had moeten wachten, ware alle reformatoisch werk van vóór 1545 scheurmakery geweest. Waarom? Het hangt er maar van af, op wat manier, en onder welke sadere bepaling men zich loomaakt van de hiërarchie. Wie zijnerzijds hereniging met de ontrouwen, als zij weer getrouw mochten worden, afsnijdt, is geen reformator. De brief van Calvijn aan Sadoletus zelf bewijst, dat Calvijn zich niet ontslagen achtte van „het bloed” van Rome.

4. Daarom is het ook onjuist, als dr de Bondt zegt: „waar het alleen om gaat, is, of voor Calvijn in dit concilie (van Trente) het criterium lag”. Welneen, — het is maar de vraag, of voor diegenen, die er nog op wachten wilden, het criterium er lag. Stel, dat in de dagen der dolantie leider A vindt, dat leider B te lang wacht met het ter hand nemen van de reformatie der kerk, moet dan leider A ophouden, te gelooven, dat er nog kerken van Christus „onder het juk zijn”? Als de man dat geloofde, kon hij tot B en... zichzelf dadelijk zeggen: houd maar op! Dat Calvijn tegen de interimis-politiek fulmineert, behoeft dr de Bondt ons dan ook niet te herinneren. Maar ze was er nu eenmaal. Leider A en leider B!

5. Ja maar, zegt dr de Bondt, 't was niet in Zwitserland, doch in Duitschland, dat men interimis-politiek voerde. Vraag: wie heeft iets anders gesuggereerd? Zat dan soms het roomsche instituut alleen in Zwitserland? Of ook in Duitschland, Polen, Schotland, en ik weet al niet, waar nog meer? Als Calvijn aan Sadoletus schrijft: gij en uw confraters, mijnheer Sadoletus, voert nog over heel wat kerken van Christus den heerscherstaf, geholpen door menige wereldlijke overheid, dan ziet hij een gebied zich voor den geest staan, dat heusch wel grooter is dan Zwitserland. Dr de Bondt moet dat niet vergeten. Als Calvijn het wél vergeten had, was de Reformatie in een slop doodgeloopen.

6. Calvijn, aldus dr de Bondt, verwachtte niets van

het concilie van Trente. Dat wil ik wel gelooven. Ondergeteekende verwachtte niets van „Kerkopbouw” en „Kerkherstel”, en heeft dan ook in dit blad er maar heel weinig over geschreven, en andere persbroeders hebben er heel wat inkt voor over gehad. Maar als er iets van gekomen was, dan had ondergeteekende aanstands van Godswegen met alle andere persbroeders een taak gekregen tegenover het zich bekeerende instituut der Herv. Kerk. Zoo zou het met Calvijn en Trente ook geweest zijn.

7. „Aan het „interim” kan wél de naam van Melancton, niet die van Calvijn verbonden worden”, zegt dr de Bondt. Afgedacht daarvan, dat dat niets verandert aan wat ik opmerkte over „leider A en leider B” van hierboven, is dat maar een halve waarheid, en de verzeking heft van die waarheid is juist deze, dat Calvijn erkent, dat als anderen het reformatiewerk in langzamer tempo doorvoeren, al of niet noodgedwongen, de beslissing nog is uitgesteld. Dat nuchtere feit behoeft dr de Bondt niet op den achtergrond te dringen, want de groote kwestie is deze, hoe loopt volgens Calvijn in de plaatsen, waar een definitieve „Entscheidung” (beslissing) viel, de wettige verbonds- en kerklijn? Hoe is het NA de beslissing? Over dat probleem glijdt dr de Bondt overal heen.

8. In zijn „Antidotus” zegt Valerandus Pollanus (zie Dathenus' „Kurtze und Warhafftige Erzehlung”, bl. 113), dat na het Marburger gesprek (waarbij naar bemiddeling gezocht werd) de eenheidsformule is onder-teekend door Luther, Oecolampadius, Osiander, Hedio, Brentius, Melancthon, Bucerus, Ionas, Zwinglius, Agricola. En in de voorrede op hun geschriftje „Purgation” (verantwoording van de buitenlandse predikanten in Frankfurt, over wie verleden week geschreven werd), merken de predikanten à Lasco (schrijver van het stuk, Pollanus, Hovbrague, Hornus en Petrus Dathenus) op, dat hun geloofsbelijdenis, die ze ter zelfverdediging hadden ingediend, in de (destijds betwiste) avondmaalsleer niet afweek van de Augsburgsche geloofsbelijdenis; elders, dat ze zelfs niet in strijd was met de Apologie der Augsburgsche Belijdenis. Zoowel aan de Augsburgsche Confessie als aan de Apologie is de naam van Melancthon verbonden. Welnu, nadrukkelijk vestigen ze de aandacht er op, dat deze hun belijdenis te voren door Calvijn was ingezien en goedgekeurd; ze hadden zelfs de Augsburgsche ondertekend. 't Was à Lasco, die de belijdenis-in-kwestie aan Calvijn had kenbaar gemaakt (ook Bullinger). Een bewijs, dat ook Calvijn bedacht, dat de reformatie zoolang mogelijk haar eenheid moest zoeken te bewaren, en dat ook Calvijn de feiten aanvaardde daar, waar het tempo der Reformatie een ander moest wezen, dan hij wenschte of noodig had. (Erzehlung 67, v.) Een bewijs ook, hoezeer dr de Bondt buiten de kwestie (van den brief aan Sadoletus inzake de kerken „onder het juk”) om gaat, als hij vraagt, of soms Calvijn zijn definitieve houding tegenover Rome nog bepalen moest vóór 1551 (toen het concilie van Trente zijn 13e zitting hield, door ons vermeld). Niemand heeft dat beweerd. Wel is beweerd, dat Calvijn niet zoo dwars is geweest te denken: ik heb in Genève de zaak voor elkaar, en Luther heeft de pauselijke bul verbrand, en nu is overal de kerk vrijgemaakt. Hij heeft alles gedaan, om de definitieve „Entscheidung” waar ook, vrij te houden van niet-constitutieve geloofsbelijdenis. Maar NA die Entscheidung, dan komt de vraag: wat nu? Die vraag ontgaat dr de Bondt.

9. Het door dr de Bondt mij in de schoenen geschoven „criterium” (als zou n.l. voor de bepaling van het al of niet nog onder het juk verkeeren van kerken 1545 het beslissende jaartal zijn), is dan ook door dr de Bondt verzonnen, niet door mij gesteld. Want primo heeft dat concilie jaren en jaren geduurd, secundo moet men verschil zien tusschen de besluiten nemende clericale heeren en de door hen overheerschte gemeenten, die nog niet de reformatie hadden leeren kennen. Maar dit is gezegd: indien jaren na 1545 pas ook van Rome's zijde de breuk definitief geworden is, dan was er toch zeker vóór 1545 (Calvijn schreef Sadoletus in '39) nog geen definitieve breuk over heel de linie. Als ik van iemand, die in 1929 door iemand kinderloos genoemd is, vertel: dat begrijp ik, want hij is pas in 1935 getrouwd, dan moet dr de Bondt niet schrijven: dus is volgens K. S. het jaar 1935 beslissend. Want misschien kreeg de man zijn eerste kind pas in 1940, ik noem maar een cijfer.

10. Dr de Bondt betoogt, wat allen naar Athene dragen beteekent, dat er toch nog overblijfselen van de kerk onder Rome's tyrannie zijn. Maar hij ontloopt de kwestie waar het over loopt, of zoo'n paar „resten” nu weer een „kerk” zijn. Een paar misvormde resten zijn die een kerk? Troost voor Finland, als het de door een „voltageffter” vernielde huizen ziet: toch nog huizen, meneer; we ontzeggen den naam „huis” daaraan niet, althans niet in absoluten zin! Ik denk, dat de Finnen het een schralen troost noemen zouden. Ik moet alweer waarschuwen tegen het aanblazen van enkele vonkskens tot een vuur, en het ontmoeten van enkele resten tot een huis, en het verwarren van een aanknooppingspunt, of een ongeordende verzameling van punten tot een vlak. Er is nog logica en Trigland, die tegen de Remonstranten (inzake het natuurlijk licht) al waarschuwd tegen het aanblazen van enkele vonkskens tot een vuur, is er ook nog. Ik geloof, dat we elkaar moeten waarschuwen: inzake het beeld Gods — in mijn Catechismusverkl. I ging ik er uitvoerig op in — heeft reeds iemand de resten van de gaven van het beeld Gods omgevormd tot een rest-beeld.

(Zie vervolg op blz. 158.)

Enige opmerkingen over geloofsverzekerdheid.

De vraag naar de geloofsverzekerdheid in den zin OF WIJ PERSOONLIJK DEEL HEBBEN AAN DE GENADE GODS? is een vraag, die dikwijls gesteld wordt. Als zij nu maar gesteld wordt in de begeerte om antwoord te krijgen, om een bevestigend antwoord te mogen ontvangen. Als het maar zóó is, dat wij in de onzekerheid niet kunnen noch willen leven en de bede oprijst uit ons hart: Och, Heer, och werd mijn ziel door u gered! Ik wil over deze vraag enkele beknopde opmerkingen maken.

Het eerste wat ik van u vraag is dat wij het woord eens rustig aankijken. Geloofsverzekerdheid is GELOOFSVERZEKERDHEID. Daarin ligt volkomen duidelijk uitgedrukt, dat ik niet heb te zoeken naar eenigen grond buiten het geloof om. Mocht ik dien al meenen gevonden te hebben, dan kan het niet anders dan een droggrond zijn. Zoo kom ik tot de conclusie dat ik voor het woord geloofsverzekerdheid ook eenvoudig kan lezen: GELOOF. Maar dan het geloof, zooals het tot doorbraak is gekomen in de ziel, zooals het door genade tot heerschappij is gekomen in het leven van een mensch.

Waarom is deze geloofsverzekerdheid nu gelegen? Wel, zij bestaat nergens anders dan hierin: DAT WIJ VAN GOD ZEKER ZIJN. Op dit punt schort het gewoonlijk bij degenen die bekommerd zijn en aangevochten worden. Zij meenen dat geloofsverzekerdheid zou moeten bestaan hierin: dat een mensch van zichzelf zeker is, van zijn vroomheid. Dat zou er op neerkomen, dat wij in onszelf geloofden! Voor zulk een geloof moge de Heere ons genadiglijk behoeden! De aard van het waarachtig geloof is altijd deze: dat het zich richt op een woord of een daad GODS. Daar is nooit meer geloof dan er kennis Gods is, hoorde ik Ds J. C. Sikkel eens in een preek zeggen.

Laat ik een voorbeeld mogen nemen. Waarom ben ik lichtelijk nerveus op de stoep van den één, of schoon ik een deugdelijk motief heb voor mijn bezoek? Waarom slap ik rustig en blij bij een ander binnen als ik misschien in het geheel geen zaak van belang heb, die mij drijft? Het verschil zit eenvoudig hierin dat ik dien eersten persoon nog niet goed ken, ik weet niet hoe hij zal reageren. Maar den tweeden ken ik en ik vrees niet dat ik mij in hem zal vergissen. Zoo spreekt Johannes: daar is in de liefde geen vrees, want de volmaakte liefde drijft de vrees buiten. Gemis aan geloofsverzekerdheid is dus gemis aan kennis van God. Van dien God, Die het onder eede betuigt heeft: IK heb geen lust aan den dood des zondaars. Van dien God, Die nooit grillig is in Zijn liefde, maar Die Zijn Naam noemt: Ik zal zijn Die Ik zijn zal. Geloof is nu dat ik dit niet langer durf tegenspreken, dat ik belijden ga: God is de Waarachtige. Om het menselijker te zeggen: God is eerlijk!

Men zal mij tegenwerpen, dat men deze Waarachtigheid Gods niet in twijfel trekt. Zijn beloften voor dierbaar houdt, maar dat men slechts twijfelt in het bijzonder geval van zijn eigen zaligheid. Ziedaar het ongeloof in de vernomming der nederigheid! Als ik u vraag: houdt gij mij voor een eerlijk man? en gij antwoordt daarop volmondig: ja — zult gij dan op mijn vraag, of gij mij een gulden wilt leenen, antwoorden: Neen, want ik weet niet, of ik dien wel terugkrijg? Daaruit zou immers zonneklaar blijken, dat uw verklaring over mijn eerlijkheid door u slechts pro forma was afgelegd, doch niet waarlijk door u werd gemeend!

Geloofsverzekerdheid is vervolgens: DOOR GOD VERZEKERD WORDEN. Antwoord 1 van den Catechismus zegt het zoo klaar: dat Hij mij door Zijn Heiligen Geest verzekert. Dat doet de II. Geest door de Prediking des Woords. Deze is niet een religieuze voordracht door een alleszins bekwaam persoon gehouden (wat een talent, hé!) Maar zij is een ministerium. Calvijn zegt: „Het geloof is evenmin van het Woord te scheiden als de stralen van de zon. Neem het Woord weg en er zal geen geloof overblijven”. Dat Woord leert mij, dat ik niet het eenigst zoontje of dochttertje ben, dat God geen Vader is van mij apart en weer apart van een ander, maar dat al het beloofde heil toekomt aan het Volk des Heeren. Gelooven is: Sion zijn voor den Heere. (J. C. Sikkel). In de gemeenschap der heiligen wordt het teere geloof versterkt. En aan dat Volk schonk de Heere het sacrament der geloofsversterking, ZOO ZULLEN WIJ GEWIS EN ZEKER ZIJN, dat geen zonde of zwakheid die nog (tegen onzen wil) in ons overig is, ons zou kunnen hinderen dat God ons niet in genade zou aannemen.

Helaas, laten wij ons niet liever door de menschen bekommeren dan door den Heere verzekeren?

Eindelijk, geloofsverzekerdheid is TOT GOD ZEKER ZIJN. Waarom begeert men eigenlijk de

toen Judas licht van dit en, dat Judas ten van den Dat wil zeg- op ditzelfde Messias was dag getreden. Hij had Judas mer, die wel end gemaakt alag aan de ter kon ver- en wai Hij gij doet, doe enzetten van geweest een reid, o God, ir niet tegen ertraagd. En ofetie.

in Judas, die verbond van tot het offer, des Heeren lichtvall, dan ikt. De ver- roepen door heerlijkheid is Hem ge- oogenblik bewaring van zwakheid tot voort. Maar at van kracht steeds voort. ad, o Heere, ligheid is het en Heere van Konings”, en

verheerlijking verheerlijkt. in den nacht, p den nacht, zongen toen- ste heme- eerlijkheid is a in de zaal, ude naar het i nu dadelijk

verheerlijkt. verheerlijkt. t Zijn souve- nan het licht

als in den ijn zelfhand-

Hij verheer- nen verheer- heerlijkheid” ung” van de heerlijkheid” worden, dat iking en der

chenzoon de heid aan het n den Vader. id” van God ir. En voor- woord bree- Bondgenoot l des vredes, ók weer „in” an den ééne teeds ook die van den één thaar en om-

msnacht zieli ker dan die l is verheer- oeft, niet in „een”, doch drager, doch nensch, doch

n s de Vader ien de Vader